

evergreen

ODPADY V DOBĚ
COVIDOVÉ

KAM CHCEME DOJÍT
DO ROKU 2050

LES VÍ NEJLÉPE,
KDO CO
POTŘEBUJE

MAGAZÍN HNUTÍ DUHA, LÉTO 2021

Ing. Andrej
BABIŠ

Ing. Jiří
DOLEŽAL

Ing.
AV
JI

Hnutí
DUHA

POJĎTE
S NÁMI!

Ke 30 letům Sedmé generace připravujeme knihu 30 rozhovorů.

Aby však opravdu vyšla, potřebujeme vaši pomoc. Pokud spojíme síly a vybereme alespoň 150 000 korun, budeme moci knížku poslat do světa. **Za každou podporu mockrát děkujeme!**

Sbíрку najdete na Darujme.cz na adrese darujme.cz/projekt/1204788 pod názvem *Předat dětem, co je k žití.*

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

léto je v plném proudu a svět u vody nebo se zmrzlinou v ruce vypadá najednou téměř normálně. Než se všichni pustíme do letního zpomalení, rádi bychom s vámi sdíleli naše úspěchy.

Spalování uhlí v elektrárnách pomalu odzvonilo. Ani ne tak kvůli odpovědnosti politiků a politiků, ale hlavně kvůli rychlým změnám na trhu – cena emisních povolenek letí vzhůru a s ní se rychleji, než si kdo myslel, potápí také ekonomika znečišťujících starých elektráren. I na tento vývoj musela vláda reagovat a požádala proto Uhelnou komisi, ve které jsme expertně působili, o vypracování rychlých scénářů odklonu od uhlí – to v Česku může skončit již před rokem 2030 a musíme na to být připraveni.

Nejenom letní počasí, ale také naše připomínky k investicím do krajiny pořádně rozhicovaly úředníky Ministerstva zemědělství. Oponovali jsme totiž jejich návrhům investovat 15 miliard do umělého zalesňování, závlah nebo odbahňování rybníků v rámci Národního plánu obnovy. Ten je rychlou podporou z evropského rozpočtu a měl by přispět k postcovidovému oživení a ochraně klimatu. Ani jedna z navržených investic totiž neřeší hluboké problémy naší krajiny, jako je ztráta půdy a vláh. Evropská komise nám dala za pravdu a plán nyní musí doznat velkých změn, aby mohl být Evropskou unií proplacen.

Pustili jsme se také do tématu zemědělství – i když se celkový objem pesticidů snižuje, zůstávají přesto hrozbou. S vědeckým pracovištěm Recetox jsme upozornili na problém tzv. pesticidových koktejlů a jako řešení prosazujeme co nejvyšší podíl ekologického zemědělství.

Přejeme vám z Hnutí DUHA krásné léto a těšíme se na další společná vítězství!

Srdečně

Anna Kárníková

Obsah:	4	AKTUALITY, NOVINKY, UDÁLOSTI Co by Vám nemělo uniknout.	16	LES VÍ NEJLÉPE, KDO CO POTŘEBUJE Rozhovor s Alešem Miklíkem.
	6	STRATEGIE HNUTÍ DUHA Pojďte s námi do dalších let.	20	VYRÁŽÍME NA FARMÁŘSKÉ TRHY Proč je nákup na nich výhodný a čeho si všímat.
	12	KAM V ROCE 2021 PUTOVALY VAŠE DARY Zpráva o naší činnosti.	21	OD PARKOVIŠTĚ K MĚSTSKÉ FARMĚ Příběh z Malajsie se může dít i v Česku.
	14	ODPADY V DOBĚ COVIDOVÉ Které obavy jsou oprávněné a které liché?	22	ZA KRAJINU, KTERÁ SE ČLOVĚKU NEODCIZÍ Rozhovor s Martinem Rexou.

RESTART PO COVIDU: MILIARDY PRO KLIMATICKÉ PROJEKTY

200 miliard korun chce stát investovat v Národním plánu obnovy. Z Evropské unie by měl stát získat 172 miliard korun. Země Evropské unie tímto krokem společně reagují na pandemii a restartují a modernizují ekonomiku.

Plán je rozdělen do šesti oblastí, které z něj mají být financovány. Téměř polovina peněz má putovat na infrastrukturu a tzv. zelenou transformaci, tedy klimatické projekty, například přechod na čistší zdroje energie, rozvoj čisté mobility, na obnovu lesů nebo boj se suchem. Další peníze budou určeny na vzdělávání a trh práce, vývoj a inovace, podporu podnikání a zdraví.

Jedná se o strategický dokument, kterým Česká republika žádá o finanční příspěvek z EU ve formě grantů. Plán podléhá schválení Evropskou komisí a Radou Evropské unie.

Nastavení plánu po jeho představení otevřeně kritizovaly ekologické organizace včetně Hnutí DUHA. Plán nedostatečně zohledňoval boj proti klimatu. Ministerstvo průmyslu a obchodu tak muselo do plánu doplnit zhruba 7 miliard korun, aby plán splňoval požadavek EU, že 37 % všech investic musí směřovat do klimatických opatření.

Plán také ukazuje na hlubší problémy klimatické politiky v České republice, a to na její setrvalou nesystémovost a nízkou efektivitu, která plyne z nízkých ambicí a neefektivního porcování agendy sucha a adaptace na změnu klimatu mezi resorty životního prostředí a zemědělství.

Peníze z Národního plánu obnovy bude potřeba ze 70 % vyčerpat do roku 2022, do roku 2023 pak zcela. Vzhledem ke zkušenostem s nízkou transparentností přípravy plánu požadují ekologické organizace umožnění kontroly rozdělování peněz nevládním organizacím a sociálním a hospodářským partnerům.

UHELNÁ ELEKTRÁRNA POČERADY VYPUSTILA LONI VÍCE CO₂ NEŽ VŠECHNY NÁKLAĎÁKY A AUTOBUSY

Přes 4,5 milionu tun oxidu uhličitýho – hlavního skleníkového plynu, který mění globální klima – vypustila minulý rok do atmosféry uhelná elektrárna Počerady. Stala se tak opět jeho největším jednotlivým tuzemským zdrojem. Ukazují to data ze systému obchodování s emisními povolenkami, která ověřila a zveřejnila Evropská komise. Pro srovnání je to více, než kolik vypustí dohromady všechna nákladní auta a autobusy v ČR.

V roce 2020 provozovala elektrárnu firma ČEZ, ale od 4. 1. 2021 patří Sev.en Energy Pavla Tykače. Z 10 největších zdrojů CO₂ v ČR je 7 uhelných elektráren a 3 průmyslové podniky. Ve všech případech je však hlavním důvodem vysokých emisí využívání uhlí.

Česká republika je velkým vývozcem vyrobené elektřiny. Elektroenergetická soustava zde může v roce 2030 bezproblémově fungovat i bez uhelných elektráren. Ukázala to studie konzultační společnosti Energynautics a potvrdila i studie společnosti Ember. Také ČEPS doložil modelováním soustavy pro potřeby Uhelné komise, že se obejdeme bez uhlí v roce 2033.

PĚT RYSŮ DOSTALO V BESKYDECH TELEMETRICKÝ OBOJEK

Vědci z Mendelovy univerzity v Brně odchytili v centrální části Moravskoslezských Beskyd za jediný rok pět rysích samců. Každému z nich úspěšně nasadili satelitní telemetrický obojek. Intenzivní sledování pomocí telemetrie probíhá v rámci mezinárodního projektu SaveGREEN, jehož českým partnerem je i Hnutí DUHA Olomouc. Odborníci chtějí zmapovat důležité koridory, kterými velké šelmy a další zvířata prochází. Získaná data poslouží k jejich důslednější ochraně a zachování přístupnosti krajiny, která se s rozšiřováním zástavby a budováním nových silnic významně snižuje.

Prvním odchyceným rysem se stal roční samec Eman, kterému vědci nasadili telemetrický obojek krátce po jeho osamostatnění na jaře 2020. Mladý samec, jenž si stále hledá teritorium, se za přibližně rok sledování pohybuje na rozsáhlém území od Lipníku nad Bečvou přes Hostýnské vrchy, Vsetínské a Moravskoslezské Beskydy až po Kysuce na Slovensku. V průběhu letošního rýje se podařilo odchytit a vybavit sledovacím obojkem další čtyři rysy. Tři z nich jsou mladí dvouletí kocouři, čtvrtý je pětiletý rezidentní jedinec.

Naskýtá se tak příležitost detailně zmapovat prostorové nároky vzácných šelem na okraji areálu jejich výskytu v Karpatech. S rozšiřující se zástavbou volné krajiny a zvyšující se intenzitou automobilové dopravy jsou přesuny velkých šelem stále obtížnější, o čemž svědčí nedávné případy usmrčených rysů a vlků na našich silnicích.

Sledování rysů pomocí telemetrie vědci nastavují na určité časové období. Zvířata proto nemusí zpětně odchytit a sledovací zařízení jim sundat. Sledováním zvířatům obojek po určité době automaticky sám odpadne.

HISTORICKY NEJVĚTŠÍ FOND PRO OBNOVITELNÉ ZDROJE SE OTEVÍRÁ

Dotace ve výši až 50 % na projekty obnovitelných zdrojů energie ve výši 4,5 miliard Kč, o které mohou žádat také města a obce. To nabízí první výzva programu RES+ Modernizačního fondu. Z celkové částky je ale jen jedna miliarda vyhrazena pro malé projekty do 1 MW, které obce využijí nejčastěji při montáži elektráren na školy, obecní úřady nebo čistírny odpadních vod.

Hnutí DUHA proto zároveň spustila informační portál Venkov v balíku, kde menší i větší obce najdou příklady úspěšných projektů i návody, jak projekt snadno připravit dříve, než bude dotace vyčerpána.

Vzhledem k nízké alokaci je ale potřeba jednat rychle. Žádat mohou obce, které již podaly předregistrační výzvu v zimě, ale také dalších 2 800 měst a obcí, které samy předregistrační výzvu nepodaly, ale jsou součástí vybraných Místních akčních skupin, jež se předregistrovaly.

Na informačním portále najdou starostové nejen informaci o tom, zda mohou čerpat, ale také srozumitelný návod, na co a jak lze žádat, příklady úspěšných projektů nebo seznam, co vše je potřeba pro žádost. Hnutí DUHA nabízí tyto informace bezplatně, chystá také kalkulačku finanční návratnosti projektu nebo návod, jak najít projektanta.

V tuto chvíli se jedná o jediný dotační program, který je cíleně zaměřen na obnovitelné zdroje a lze ho využít na obecních budovách. Maximální výše dotace je přitom štedřejší, než bylo zvykem, a dosahuje 50 %. Dosavadní operační programy nebo Nová zelená úsporám podporují především úspory energie, přičemž výroba elektřiny pro vlastní spotřebu nebo i pro dodávky do sítě byla vždy spíše doplňkovou aktivitou a dosahovala nižší míry podpory. Modernizační fond proto obcím nabízí jedinečnou příležitost ušetřit náklady za elektřinu, posílit vlastní energetickou soběstačnost a zlepšit životní prostředí.

EKOLOGICKÉ ZÁVAZKY A PŘEDVOLEBNÍ DEBATY

Volby do Poslanecké sněmovny proběhnou 8. a 9. října. Každému z nás se tedy otevírá možnost udělat dlouhodobou systémovou změnu. Kroky předešlé vlády jsme bedlivě sledovali a zhodnotili je i v kruhu dalších ekologických organizací. Na konci června odevzdali studenti z Fridays for Future vládě vysvědčení. V Hnutí DUHA pak v září navážeme speciálním přehledem ekologických závazků v programech stran, které jsme prozkoumali, a přineseme i další informace, jež nám jednotlivé strany zaslaly. Můžete se těšit také na návod, jak pobídnout strany k ambicióznějším závazkům nebo k pokrytí dalších důležitých témat. Proběhnou také dvě velké předvolební debaty v Praze: první 7. září s odborníky stran na ochranu přírody a klimatu a druhá 13. září s lidry parlamentních stran.

DOBROVOLNÍCI POMÁHAJÍ ZEMĚDĚLSKÉ KRAJINĚ A POŠKOZENÝM LESŮM

V plném proudu jsou oblíbené letní dobrovolnické akce organizované Hnutím DUHA, které umožňují účastníkům a účastnicím zapojit se vlastníma rukama do obnovy naší krajiny. Letos je pro zájemce během letních prázdnin připraveno celkem osm turnusů napříč Českou republikou.

Česká krajina v současnosti čelí výrazným problémům, a to nevhodnému způsobu zalesňování lesních holin a rychlému poklesu pestrosti života v zemědělské krajině. Proto Hnutí DUHA po 23 ročnících Týdnů pro les rozšířilo okruh práce i o pomoc se zemědělstvím.

Za více než dvacet let se doposud akcí zúčastnilo 2 246 lidí, kteří vysázeli 214 353 stromů, zbudovali 625 hrází v rašeliništích a pokosili 47 hektarů květnatých luk.

Magazín Hnutí DUHA, XXIV. ročník, číslo 2/2021.

Vydává:
Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno, telefon: 545 214 431, e-mail: pratele@hnutiduha.cz, www.hnutiduha.cz.

Šéfredaktorka: Jana Vondrová.

Redakce: Ester Dobiášová, Martina Hlavatá, Romana Kaclíková, Anna Kárníková, Roman Hřebeký, Michael Kleinert. Korektura: Lucie Krejčí, Lucie Pokorná. Sazba a grafika: Markéta Jedličková.

Foto: Ester Dobiášová, Séverine Lenglet, Martin Matej, Petr Zewlakk Vrabec, Unsplash.

Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s. p., OSP Brno, č.j. P/23623/93 ze dne 25. 10. 1993. Registrováno u MK ČR E 12145.

Tištěno na recyklovaném papíře.

Hnutí DUHA prosazuje zdravé prostředí pro život, pestrou přírodu a chytrou ekonomiku. Dokážeme rozhybat politiky a úřady, jednáme s firmami a pomáháme domácnostem. Našich výsledků bychom nedosáhli bez podpory tisíců lidí, jako jste Vy.

Kam chceme dojít do roku 2050. Pojďte s námi!

Svět se rychle mění, a měnit se proto musí i Hnutí DUHA. V covidovém roce 2020 jsme v organizaci a s našimi partnery a podporovateli diskutovali, jaké trendy ovlivňují naši práci a jak na ně chceme reagovat tak, abychom nejen mířili i nadále na ty nejpálčivější problémy dneška, ale hlavně, abychom dosáhli jejich řešení.

Krise se prohlubuje, postup je pomalý

Prostředí, ve kterém žijeme a pracujeme, se v posledních letech významně změnilo. Environmentální agenda je v České republice společensky čím dál důležitější, v mnoha oblastech probíhá dynamická změna, kterou ekologické hnutí pomohlo vyvolat. Zároveň se prohlubuje ekologická krize. Dopady našeho způsobu života jsou kritické a negativní změny životních podmínek jsou hlubší a rychlejší. Přes řadu pozitivních trendů se však ve světle aktuálního poznání vzdalujeme udržitelnosti. Sice se podařilo snížit „klasické“ znečištění ovzduší či vody, ale dostatečnému a rychlému snížení emisí skleníkových plynů či drancování ekosystémů brání vzájemně se stimuluující neudržitelná spotřeba a ekonomika založená na růstu. Navíc se objevují nové hrozby jako například mikroplasty, ultrajemné prachové částice či endokrinní disruptory.

Zvýšila se také viditelnost důsledků změny klimatu. Výzkumy ukazují, že dnes už většina lidí v Česku vnímá klimatickou změnu a lidský vliv na životní prostředí jako závažný problém. Jak na něj přesně reagovat je však předmětem společenské diskuse, která se přes vědomí naléhavosti problému nevyvíjí zdaleka tak příznivě – to vidíme například v oblasti zemědělství, ve které jsme schopni přesně popsat postupnou destrukci půdy a krajiny, přesto ale nadále veřejnými penězi podporujeme zničující zemědělskou praxi s chemií a na velkých lánech.

Přestože máme v ruce přesnější informace o rizicích spojených s pomalou akcí a některé environmentálně významné sektory (například energetika) již prochází transformací, celkově jsou kroky k nápravě stále velmi pomalé. Urgence jednat ve všech oblastech planetárních mezi se tak neustále zvyšuje. To vede celé ekologické hnutí i Hnutí DUHA k novému promyšlení strategií, které by byly v dnešní situaci neefektivnější.

V reakci na tuto urgentnost vznikla nová hnutí (Fridays for Future, Extinction Rebellion, Univerzity za klima, Doctors

for Future, Rodiče za klima a další), která přitahují k problematice ochrany klimatu nové aktivistky a aktivisty i zájem veřejnosti. To zvýšilo různorodost ekologického hnutí z hlediska přístupu i strategií. Stejně jako v neziskovém sektoru, tak i v soukromém se objevují noví aktéři se zájmem podílet se na změně, protože to souzní s jejich hodnotami nebo v ní vidí ekonomickou příležitost. V řadě případů mohou být soukromí aktéři v prosazování změny efektivnější, a je proto třeba hledat spojení a usilovat o smysluplné rozdělení práce. Hnutí DUHA tak začalo rozvíjet program spolupráce s firmami, které mají zájem začít u sebe a podílet se na změně.

Zachrání nás technologie?

Spolu s postupem dekarbonizace v dílčích sektorech a velkými veřejnými investicemi do nové struktury ekonomik se s obnovenou silou objevuje diskuse o limitech růstu. Součástí diskuse je otázka, zda je dosažení klimatické neutrality dostatečnou odpovědí na problém nekonečného ekonomického růstu (tedy zvětšování objemu ekonomik) ve fyzicky konečném prostoru naší planety. A zda při neustále narůstajícím objemu spotřeby je řešením tzv. decoupling (oddělení zátěže životního prostředí od ekonomického výkonu, měřeno nejčastěji jednotkami hrubého domácího produktu). Na okrajích mainstreamu se proto nyní i v Česku objevuje kritika společenského systému závislého na růstu a konzumu vycházející z konceptu tzv. udržitelného nerůstu. Toto hnutí je také schopno stále přesněji formulovat klíčové aspekty nerostoucí, ale prosperující společnosti (např. význam veřejných investic do environmentální a sociální infrastruktury, lokalizace ekonomiky či nutnost ekologické daňové reformy), byť celková vize i cesta k ní je zatím mlhavá.

V Hnutí DUHA proto začneme pracovat s aktuálními myšlenkovými směry týkajícími se proměny ekonomického systému, což je nutné s ohledem na limi-

ty dekarbonizace při stále se navyšující spotřebě. Naše vize bude vycházet z myšlenek udržitelného nerůstu a vydáme se na cestu objevování, jak tyto myšlenky prakticky naplňovat, a to v rámci fungování naší organizace i celospolečensky.

Naše vize vychází z přesvědčení, že ani hluboké změny v jednotlivých sektorech nezajistí udržitelnost naší civilizace. Vycházíme z toho, že dlouhodobým cílem je kvůli limitům planety snížení celkového objemu ekonomiky, a tedy i celkového snížení objemu využívání přírodních zdrojů. Na to navazuje nalezení ustáleného stavu ekonomik (steady-state economy) a společnosti v prostoru mezi fyzickými limity planety a potřebami lidí (koncept tzv. koblidy britské ekonomky Kate Raworth).

Naše vize proto kromě směru změn v jednotlivých sektorech zachycuje hlavní rysy proměny ekonomického systému, sociálně-politických vazeb, spotřebitelského chování a hodnotových rámců. Nejde pouze o spotřebu nad rámec základních potřeb, ale také o reformulaci toho, co je považováno za pokrytí potřeb. Chceme svou činností přispívat k hledání cest k realizaci udržitelného nerůstu. Nerůst ale také nabízí vizi společnosti, která není posedlá konkurencí, (ekonomickou) efektivitou a penězi, klade větší důraz na hledání rovnováhy mezi materiálními potřebami a mezilidskými vazbami, zdravými komunitami nebo udržitelně využívanou krajinou.

Transformace musí být spravedlivá

Snaha zastavit rozklad našeho prostředí pro život povede k velkým společenským změnám. Tyto změny dopadnou na různé skupiny lidí odlišně, část odporu proti nim pravděpodobně vychází právě z obav, jaký sociální a ekonomický efekt budou mít na jednotlivce či větší skupiny, které jsou často již nyní pod materiálním tlakem.

Transformace zároveň přichází v době silné polarizace společnosti. Polarizace společnosti roste spolu se strukturálními nerovnostmi, nejistotou z rychlé změny,

s obavami o bezpečí, identitu, o dosavadní způsob života, ale pohání ji také způsob vedení společenské diskuse a dezinformace zprostředkované sociálními sítěmi či subjekty s politickým vlivem. Tyto obavy a společenský rozměr transformace je třeba proto brát velmi vážně a jako hnutí intenzivně hledáme cesty, jak ve své práci tento kontext prakticky zohlednit a prosazovat principy takzvané spravedlivé transformace.

To má potenciál přispět ke snižování polarizace postojů veřejnosti k ekologické transformaci a je to v souladu s naší vizí spravedlivější společnosti i spravedlivého přechodu k ní. Pro tento přístup budeme hledat vhodné partnery, například odbory, ale také organizace působící v sociální sféře.

Musí nás být co nejvíce

Postupuje oligarchizace politiky, což omezuje schopnost politické reprezentace zastupovat veřejný zájem a brání společnosti efektivně se přizpůsobit měnícímu se prostředí. Dochází také k další výrazné koncentraci a monopolizaci v klíčových strategických odvětvích, se zásadním dopadem na bezpečnost, demokracii a s nevídanými možnostmi ovlivňovat společnosti a jejich další rozvoj.

Snaha o narovnání těchto mocenských nerovností je proto nedílnou součástí úsilí o lepší životní prostředí.

Abychom mohli efektivně prosazovat naše cíle, musíme být jako ekologické hnutí silnější. Posílíme proto naši kapacitu pro práci v rámci ekologického a klimatického hnutí, a to ke koordinaci společných aktivit i pro předávání know-how. Budeme hledat cesty, jak podporovat lokální iniciativy a rozvíjet zapojení dalších lidí do hnutí: je to podle nás efektivní strategie tváří v tvář postupující oligarchizaci politiky. Budeme se také soustředit na budování aliancí k rozšiřování základny pro změnu. Kromě kampaní a odborné komunikační a advokační práce budeme cíleně budovat schopnosti a kapacitu pro síťování a organizování (organising).

Jakou organizací chceme být

Co prosazujeme, také jako organizace žijeme. Budeme směřovat k dosažení klimatické neutrality a k nejvyšším možným ekologickým, sociálním a etickým standardům v naší činnosti.

Směřujeme k tomu být neustále se vzdělávající organizace, která dokáže zpětně vyhodnocovat své postupy a podle analýzy výsledků je upravovat tak, aby

byly efektivní směrem k cíli a s ohledem na naše hodnoty a principy práce. Sledujeme trendy v řízení organizací a jejich strategií a neustále prověřujeme koncepční soulad nástrojů a cílů.

Čeho chceme v Hnutí DUHA dosáhnout do roku 2050:

Ekonomika a energetika

- ČR dosáhne v roce 2050 klimatické neutrality, tedy vypouští oproti současnosti jen zlomek emisí skleníkových plynů, který dokáže naše krajina udržitelným způsobem pohltit. Emise z importovaného zboží jsou minimální a jsou kompenzovány udržitelnými propady v zahraničí či doma.
- ČR do roku 2030 skončí se spalováním uhlí pro výrobu energie a v roce 2050 už nevyužívá k výrobě energie ani k dopravě žádná fosilní paliva (včetně odpadů z materiálů fosilního původu). Celková spotřeba primárních zdrojů energie je poloviční oproti současnosti a většinu zajišťují čisté obnovitelné zdroje (domácí i import).
- Materiálová náročnost naší ekonomiky klesá. Domácí i dovážené suroviny čerpáme tak, aby nedocházelo k ničení ekosystémů, neobnovitelné nahrazujeme nebo získáváme recyklací. Výrobci využívají minimum surovin, výrobky jsou opakovaně použitelné a v závěru života recyklovatelné. V ČR přestal existovat nevyužitelný odpad, produkujeme jen pětinu odpadních surovin oproti dnešku a ty jsou recyklovány.

Krajina a příroda

- V roce 2030 se v krajině hospodářství tak, že se zvyšuje biodiverzita, do půdy se vrací život a zlepšuje se její schopnost zadržovat vodu, chemismus nebo podíl organické složky včetně obsahu uhlíku.

V České republice i díky vzrůstajícímu podílu přírodních neproduktivních ploch prakticky nedochází k nepřirozeným erozním událostem a obnova krajinné struktury vede k ekologicky stabilní a funkční krajině a životu v ní. Roste počet udržitelně hospodařících zemědělců, kteří jsou ekonomicky a sociálně zajištěni, například i díky rozvoji kratších distribučních řetězců, a starají se vhodně o krajinu a biodiverzitu jako integrální součást jejich hospodaření.

- V lesích se v roce 2030 hospodaří přírodě blízkými způsoby s cílem obnovy druhově, věkově i strukturně pestrých porostů, neprobíhá holosečné kácení a maximální cílová odchylka druhové skladby lesů od potenciálního přirozeného druhového složení je 10 % pro každou hlavní dřevinu. Dotace v zemědělství ani lesnictví nepodporují žádné přírodu ohrožující činnosti.
- Aspoň tři procenta české krajiny jsou v roce 2030 chráněny jako divočina, součástí je minimálně polovina každého z národních parků a také dostatečně velká a celistvá území, která reprezentují všechny hlavní typy lesů. Populace velkých šelem v české krajině narůstají. Lidé sousedství divokých šelem i divoké přírody vítají.

Jak vizi naplnujeme?

Předestřená vize daleko přesahuje působení naší organizace, nemůžeme její dosažení zajistit sami, k jejímu naplnění ale přispíváme tak, že přetváříme mainstream k postupnému uchopení této radikálnější změny společnosti; budujeme hnutí a vytváříme kolem této vize koalice, zmocňujeme další aktéry k jejímu naplnění, pomáháme vytváření nesa-mozřejmých koalic, které mohou pomoci k jejímu naplnění, a vedeme zejména ekologické kampaně, které dosahují konkrétních změn nutných k realizaci této

vize a zároveň zpřítomňují a ukazují realizovatelnost jiného typu rozvoje.

Jsme přesvědčeni, že takto hluboká změna bude vycházet ze dvou pohybů – z postupné proměny systému (infrastruktura, ekonomika, instituce) a z proměny osobních hodnot lidí a jejich jednání. Víme, že efekt zasetých myšlenek se projevuje s velkým zpožděním, to mu ale neubírá na významu v mozaice faktorů, které vedou ke změně. V naší činnosti se primárně zaměřujeme na proměnu systému, neztrácíme ale ze zřetele ani změnu hodnot a jednání. V této oblasti působíme primárně skrze časopis Sedmá generace, který dlouhodobě hledá, ukazuje a propojuje zárodky udržitelně fungující společnosti a který v tomto roce slaví 30 let své existence.

Znáte Sedmou generaci?

Dvouměsíčník Sedmá generace vychází od roku 1991 a zaměřuje se na sociální a ekologické aspekty vývoje současné civilizace, které zasazuje do širších souvislostí. Vedle tištěné verze vychází i ve formátech pdf, mobi a epub. Vydavatelem časopisu je pobočný spolek Hnutí DUHA – Sedmá generace.

Kde najdete místní skupiny Hnutí DUHA

Místním a regionálním tématům se mohou věnovat místní skupiny Hnutí DUHA – ty si volí cíle, témata a nástroje práce podle svého uvážení. Jejich role je klíčová ve zpracování významných lokálních nebo regionálních problémů, které na národní úrovni není možné podchytit, a reprezentují Hnutí DUHA v místním životě.

- Bílé Karpaty
- Brno
- České Budějovice
- Jeseníky
- Karlovarsko
- Olomouc
- Ostrava
- Střední Čechy

VÝZVA: Pomůžete nám s realizací naší vize?

Vaše dary jsou v dosahování vize velmi důležité. Podobně důležité jsou ale také vztahy, inspirace či doporučení, které nás mohou posunout zase o kus blíže k vizi.

- Zvedla vás vize ze židle (ať už v dobrém, nebo špatném)?
- Znáte nějakou organizaci či jednotlivce, která/který s naší vizí souzní a se kterou/kterým bychom se měli propojit?
- Myslíte si, že by tato vize mohla někoho ve vašem okolí inspirovat a povzbudit k vlastní akci?

Těšíme se na vaši odezvu!

CO JE TO ADVOKAČNÍ NEZISKOVKA?

KDYŽ JSME SE V Hnutí DUHA BAVILI O NOVÉ STRATEGII, KTERÁ JE POPSÁNA V PŘEDCHOZÍM ČLÁNKU, BYLO POTŘEBA SI TAKÉ UJASNIT KONCEPT TOHO, JAKOU NEZISKOVKOU JSME A JAKOU CHCEME BÝT. ZÁROVEŇ JSME TOTO VYMEZENÍ A DŮVODY CHTĚLI PŘEDAT I VÁM, NAŠIM DÁRKYNÍM A DÁRCŮM. Hnutí DUHA SE PREZENTUJE JAKO ADVOKAČNÍ NEZISKOVKA. CO TO ZNAMENÁ? A PROČ JSOU DARY JEN JEDNOU Z MOŽNOSTÍ, JAK NAŠI PRÁCI PODPOROVAT A ZAPOJOVAT SE DO NÍ?

Základem demokratické společnosti je pluralita názorů, které mají lidé možnost vyjadřovat. Mohou se sami občansky angažovat – jako členové spolků nebo jiných organizací, jako dobrovolníci či v politice. Občanská angažovanost je spoluprací lidí, kteří usilují o změnu v rámci komunity či společnosti. Cílem je prosazovat veřejný zájem a podporovat zlepšování kvality života, a to formou praktických činností, vzdělávacích aktivit či politických akcí.

Jakým typem neziskovky je Hnutí DUHA?

V naší práci cílíme především na změny legislativy. Vycházíme z toho, že pomoc a činnost jednotlivců je potřeba, ale bez systémové změny je to často sisyfovská práce. Proto například směřujeme naši aktivitu k tomu, aby hospodaření v lesích odpovídalo klimatickým změnám, aby nezůstávaly po těžbě stromů velké holiny, na nichž nové stromky bez stínu a pevné půdy jen těžko vyrostou, aby byly nové

lesy rozmanité, nikoli smrkové monokultury. Vhodná legislativa, která toto zajistí, umožní, aby lidmi na hromadných akcích vysázené stromky přežily.

Takový postup je znakem advokační neziskovky. Co to znamená? Z hlediska typů činností můžeme české neziskovky rozdělit na servisní, zájmové a advokační. Servisní jsou ty, které poskytují sociální nebo zdravotní služby, věnují se vzdělávání atd. Z českých sem můžeme zařadit třeba Diakonii Českobratrské církve evangelické nebo Charitu Česká republika. Zájmové nabízejí svým členům způsob seberealizace či trávení volného času, namátkou Junák, dobrovolní hasiči nebo sportovní oddíly.

Advokační neziskovky se věnují veřejné obhajobě (advocacy) a prosazování zájmů určité skupiny lidí nebo zájmů obecných. Ať už se jedná o ochranu životního prostředí, lidská práva nebo práva zvířat. Někteří autoři vymezují ještě filantropické organizace. To jsou takové, které slouží podpoře veřejně prospěšných

cílů ze soukromých zdrojů. Typicky se jedná o nadace a nadační fondy.

Z toho je patrné, kam můžeme zařadit právě Hnutí DUHA. K naší práci potřebujeme aktivní občany, kterým není lhostejné, co se kolem nich děje, jsou rozhodnutí hájit veřejný zájem. Způsobů, jak pomoci, je mnoho. Může to být nejen poskytnutí daru, ale také šíření povědomí o naší práci, podepisování výzev, psaní politikům, sdílení e-mailů nebo příspěvků na sociálních sítích.

A co děláme? Soustředujeme se na témata zemědělství, lesů, divočiny, obnovitelných zdrojů energie a odklonu od uhlí nebo odpadové legislativy. Naším úkolem je identifikovat palčivé ekologické problémy a jejich příčiny a definovat vhodné řešení. To je základ pro naše kampaně. Mapujeme klíčové hráče v dané problematice, komunikujeme s nimi, vytahujeme argumenty, hledáme spojence. Zapojujeme každého z vás. Právě vy nám dáváte hlas k tomu, abychom dotahovali vytyčené cíle do zdárných konců.

Trocha teorie

V čem jsou neziskové organizace unikátní? Čím se liší například od příspěvkových organizací státu? V devadesátých letech se Lester Salamon a Helmut Anheier pokusili pojmenovat charakteristické znaky neziskovek tak, aby obstály i v mezinárodním srovnání. Shodli se na pěti znacích, které má každá taková organizace splňovat. Naplňuje je i Hnutí DUHA.

- Organizovanost. Společenství je aspoň do nějaké míry institucionalizované, má tedy buď nějakou právní formu (spolek, nadace, nadační fond, ústav atd.) nebo má alespoň jasnou a stálou organizační strukturu. Jednorázová nebo neformální shromáždění tento znak nenaplnují.
- Soukromý charakter a nezávislost na státu. Organizace není součástí státu ani jím není řízena. To ale neznamená, že nemůže od státu nebo mezinárodních společenství dostávat například dotace na svoji činnost.
- Zásada nerozdělování zisku. Organizace nesmí rozdělovat zisk mezi svoje členy nebo vlastníky, jako to dělá například akciová společnost. Vytváření zisku není posláním organizace a zisk musí být použit pro naplňování poslání.
- Samosprávnost. Organizace se sama spravuje a má k tomu potřebnou strukturu. Není řízena jinou organizací.
- Dobrovolnost. Do činnosti organizace jsou jednak zapojeni i dobrovolníci, jednak členové organizací nesmí být k členství nuceni, stejně tak jako ho mohou dobrovolně ukončit.

Trocha historie

Proč je občanská angažovanost důležitá? Zásadním způsobem ovlivňuje kvalitu života lidí i přírody. Jak se vyvíjela?

Do 19. století v Česku fungovalo hlavně sdružování motivované nábožensky a existovaly cechy, které sdružovaly řemeslníky. Výjimečně vznikaly i nenáboženské dobročinné ústavy založené institucemi i jednotlivci a podporující například vzdělávání.

Za počátek rozmachu sdružování můžeme považovat národní obrození. Klíčový byl zákon o spolčování z roku 1867, který umožnil zakládání spolků pouze v režimu ohlašovacím, nikoli povolovacím, jako tomu bylo do té doby. Přísnější regulaci měly pouze politické spolky. Následoval boom, vznikl Sokol, Hlahol, ženské nebo dělnické spolky, dobrovolné hasičské spolky, ale také řada významných nadací. Další nárůst následoval za první republiky – Junák, Československý červený kříž, Armáda spásy, YMCA či židovské i německé spolky.

Kartami zamíchala druhá světová válka a poválečný vývoj. Zákon z roku 1867

u nás platil ještě do roku 1951, kdy jej nahradila jiná norma. Komunistický režim likvidoval rozmanitost a všechny zdroje možné opozice a byl znovu nastolen povolovací režim. Ke krátké obnově spolkového života došlo v období Pražského jara v letech 1967 až 1969.

Veškeré občanské aktivity režim zabránit nedokázal, a v neoficiální šedé zóně tak vzniklo v roce 1974 Hnutí Brontosaurus a v roce 1979 Český svaz ochránců přírody. I samotné Hnutí DUHA vzniklo na jaře revolučního roku 1989. Jak ekologické myšlenky ovlivnily pád komunistického režimu? Rozhodně víc, než se o tom dnes mluví. Tomuto tématu se věnuje například Ivo Bystřičan v dokumentu Ekostory.

O obnově a rozvoji občanského sektoru v Česku lze mluvit po roce 1989. Když zůstaneme u tvrzení, že občanská společnost je úzce spojena s demokracií, vyvstává mi na mysli otázka, zda v zemích, kde vládnou nedemokratické režimy, lze o občanské angažovanosti uvažovat. Kam i u nás zařadit vydávání samizdatových materiálů nebo Chartu 77? Ale to je jiné téma.

KAM V ROCE 2020 PUTOVALY VAŠE DARY?

ROK, KTERÝ BYL ÚPLNĚ JINÝ NEŽ JAKÝKOLI PŘEDCHOZÍ. ROK PLNÝ OBAV, ALE ZÁROVEŇ ROK, KTERÝ NÁS V MNOHÉM POSÍLIL. V NEOBVYKLÉM ČASE JSME SPOLU S VÁMI DOKÁZALI NEOBYČEJNÉ VĚCI. MÍLOVOU RYCHLOSTÍ JSME SE PŘIBLÍŽILI KONCI UHLÍ V ČESKÉ REPUBLICE. S NAŠÍM PŘÍSPĚNÍM VZNIKL PO DVACETI LETECH DŮLEŽITÝ ODPADOVÝ ZÁKON. A PUSTILI JSME SE DO VELKÉHO NOVÉHO ZEMĚDĚLSKÉHO TÉMATU.

Loni v lednu jsme měli plán. Věděli jsme, čeho chceme dosáhnout, která environmentálně laděná témata budou patrně hýbat naší politickou scénou. V zajetých kolejích s renomovanými zkušenostmi a tisíci dárcyňmi a dárci v zádech. O tři měsíce později bylo všechno jinak.

V první chvíli jsme reagovali na to, co podle nás bylo nejpotřebnější. Všem lidem v Hnutí DUHA jsme nabídli, aby část pracovního času věnovali aktivitám, jako bylo šití roušek nebo koordinace dobrovolné pomoci.

Brzy ale tuto akutní potřebu vystřídal pracovní obavy. Právem jsme se strachovali, aby pandemie koronaviru nepřehlušila témata týkající se kvality životního prostředí. Což se bohužel stalo a stále se děje. Opakovaně jsme se proto k této

skutečnosti vyjadřovali a rozhodli jsme se neměnit směr a pokračovat v práci, kterou umíme. Pečovat o to, abychom spolu s krajinou směřovali udržitelným směrem.

Zároveň jsme se museli ptát, co když naši dárci a dárcyňe přijdou o práci a ze strachu z budoucnosti zruší své trvalé příkazy? V krizi jsme ale zjistili, že stojíte při nás. I když to pro většinu z vás není vůbec jednoduchá situace, jste s námi. A chceme vám za to moc poděkovat.

Nový zákon i nové téma

Rozpočet Hnutí DUHA se loni přehoupal přes 21 milionů korun. Příspěvky dárcyň a dárců tvořily téměř 12,5 milionu. Díky vám jsme nezaznamenali výrazný pokles

v našich příjmech. Provedli jsme ale preventivní úsporná opatření a částečným přesunem do online prostředí jsme snížili počet kanceláří a zefektivnili administrativu přechodem k plné digitalizaci.

A čemu vaše dary pomáhaly? V programu Krajina jsme se po mnoha letech fungování Adresáře farmářů a podpory ekologického zemědělství konečně opřeli do snahy za systémovou změnu v zemědělství. Čeští europoslanci totiž od jara připravovali návrh společné zemědělské politiky. Během podzimu naše Ministerstvo zemědělství rozhodovalo, zda 200 miliard korun půjde do udržitelné správy krajiny, nebo se s ní opět z většiny mine. K tomu, aby se do krajiny vrátila zeleň, posílala se půda a zvětšil se podíl šetrného hospodaření, směřuje naše

Náklady **21 162 489 Kč**

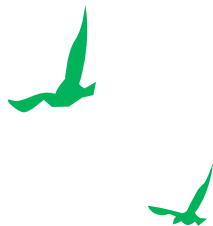
Koordinace dobrovolníků a Školy občanské iniciativy	628 637 Kč
Projekty rozvoje recyklace a čisté energetiky	6 675 013 Kč
Projekty ochrany krajiny a Zachraňme lesy	2 657 896 Kč
Projekty na podporu šetrného spotřebitelství	1 628 916 Kč
Péče o dárcy, reklama, marketing, časopis Evergreen	3 062 433 Kč
Provoz kanceláře a služby s tím spojené včetně zázemí pro kampaně	5 604 512 Kč
Digitální transformace (náklady spojené s přechodem do online prostředí)	905 082 Kč

Výnosy **21 201 604 Kč**

Granty	9 611 584 Kč
Příspěvky dárců za rok 2020	12 367 725 Kč
Využití příspěvků dárců z roku 2019	687 385 Kč
Přijaté členské příspěvky	7 600 Kč
Tržby za prodané zboží	138 637 Kč
Tržby za prodané služby, poradenství, konzultace a jiné	220 568 Kč
Ostatní (úroky, kurzové zisky)	494 172 Kč
Zúčtování fondů	-2 496 593 Kč

Výsledek hospodaření (rezerva na pokrytí činnosti v následujících letech)

39 115 Kč

6 586 LIDÍ V ROCE 2020 FINANČNĚ
 PODPOŘILO Hnutí DUHA
4 536 LIDÍ NÁM DARUJE PRAVIDELNĚ
235 Kč ČINÍ PRŮMĚRNÝ PRAVIDELNÝ
 MĚSÍČNÍ DAR
 PROBĚHLA **1** BENEFIČNÍ AUKCE, PRO-
 DALO SE **13** VELKOFORMÁTOVÝCH FO-
 TOGRAFIÍ A VÝNOS ČINIL **136 748 Kč**
20 197 KUSŮ ČASOPISU EVERGREEN
 JSME DISTRIBUOVALI NAŠIM DÁRCŮM

kampaň, kterou připravujeme s řadou odborníků.

V rámci tématu lesů sledujeme, jak naše lesy kolabují pod tlakem sucha, a hledáme cesty, jak tomu do budoucna zabránit. Naše snahy o prosazení přírodě blízké obnovy lesů musely čelit tlaku těch, kteří chtějí na přemnožení lovné zvěře vydělat – navzdory všem lidem, kteří vnímají důležitost pestré krajiny. Podařilo se nám spojit se se společenstvím vlastníků lesů i Asociací soukromého zemědělství a společně jsme největší hrozby odvrátili.

Významné jsou pokroky v programu Energetika. Práce v Uhelné komisi i na veřejné kampani za konec uhlí zbourala představu, že toto fosilní palivo nám bude škodit dalších 30 let. Usilujeme

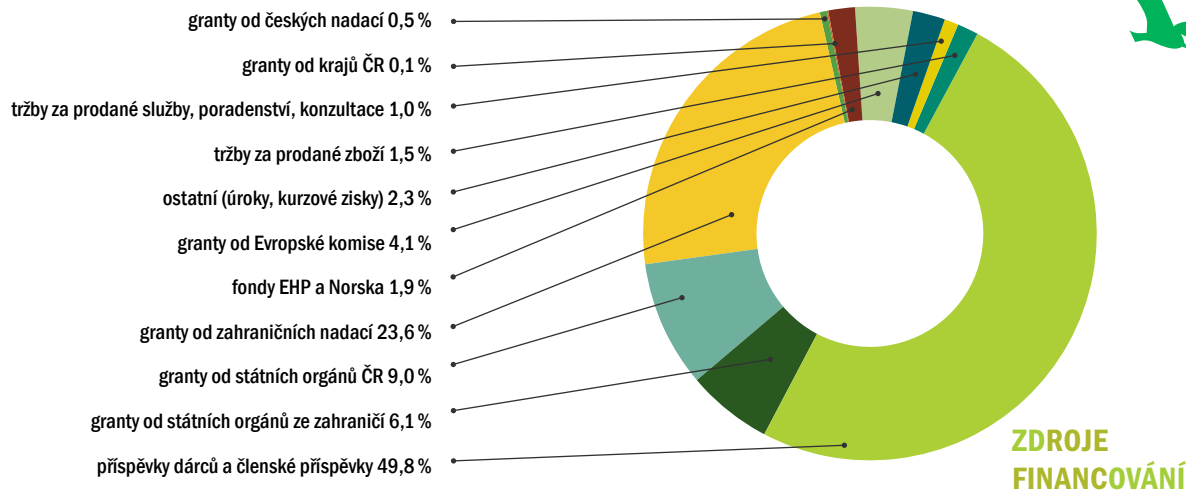
o to, aby konec uhlí nastal za 10 až 12 let. Uhelná elektrárna Počerady díky našemu odporu stále nemá povolení vypouštět nadlimitní množství rtuti. Porazili jsme těžební lobby a novela horního zákona nyní umožňuje zvýšit nemravně nízké těžební poplatky. I díky naší práci dostanou obce šanci instalovat fotovoltaické panely na své radnice a školy a poslanci začali projednávat podporu pro větrné elektrárny.

Důležitým milníkem pro nás bylo loňské schválení nového zákona o odpadech, který obsahuje námi prosazenou třídicí slevu pro obce. To znamená poplatek za skládkování, který se výrazně

zvýšuje, přičemž obce, které vyprodukují a pošlou na skládky méně než 200 kg odpadu na osobu za rok, se zvýšení mohou vyhnout. Novou legislativou jsou tedy připraveny podmínky pro snižování odpadů, neboť třídění se obcím výrazně vyplatí. V dalších letech chceme dohlédnout na prováděcí předpisy a pomoci obcím s konkrétními projekty v rámci strategie zero waste.

Rok 2020 přinesl mnoho výzev. Díky vám jsme je dokázali ustát. Dárkyně a dárci nám poslali skoro 12,5 milionu korun, z toho 81 % pochází z pravidelných darů. Díky tomu jsme stabilní organizací, dokážeme zodpovědně plánovat svoje kampaně a aktivity a prosazovat dobré změny pro přírodu a pro lidi.

Vaší podpory si velmi vážíme!

ODPADY V DOBĚ COVIDOVÉ

PANDEMIE KORONAVIRU OVLIVNILA NAŠE ŽIVOTY V RŮZNÝCH ASPEKTECH. TRÁVILI JSME MNOHEM VÍČ ČASU V DOMÁCNOSTECH A NEBYLO MOŽNÉ SE NAPŘÍKLAD NAJÍST V RESTAURACI ČI KANTÝNĚ. SPECIFICKÁ HYGIENICKÁ OPATŘENÍ PLATILA I PRO LIDI V KARANTÉNĚ NEBO PRO PRACOVNÍKY SVOZOVÝCH FIREM. PŘEDEŠLÉ SNAHY OMEZOVAT ZEJMÉNA JEDNORÁZOVÉ VÝROBKY, POMŮCKY A OBALY ZAPADLY V ZÁPLAVĚ DOPORUČENÍ OD ZDRAVOTNÍKŮ K POUŽÍVÁNÍ PŘÁVĚ TĚCHTO PROSTŘEDKŮ. POJĎME SE NYNÍ PODÍVAT DOPODROBNA NA NĚKTERÉ FENOMÉNY DOBY COVIDOVÉ.

Je bezpochyby správné, že se během pandemie zaměřujeme zejména na zajištění bezpečnosti. Plastové znečištění je však stále obrovským ekologickým problémem, a tak by měly pokračovat i snahy o jeho řešení. Pravdou je, že i na jednorázových obalech z plastu či jiných materiálů se virus může přenášet a dotykem šířit na další povrchy – v tomto nemají jednorázové obaly žádnou výhodu. I v době pandemie je proto možné podporovat a propagovat opakovaně použitelné obaly, které jsou stejně bezpečné, pokud se držíme jednoduchých pravidel: obaly před použitím důkladně umyjeme teplou vodou a mycím prostředkem. V případě, že opakovaně použitelné obaly zajišťuje firma jako službu, měla by dbát na zajiš-

tění obalů se zdravotní a bezpečnostní certifikací.

Vyzbrojeni vlastními obaly můžete vyrazit do bezobalových obchodů či pro oběd do restaurace s sebou. V Česku fungují i systémy vratných obalů, které vám poskytnou za zálohu přímo v provozovnách – například REkrabička, Otoč kelímek nebo Vratné lahve.

Často se říká, že Češi jsou výborní ve třídění odpadů. Platí to i v době pandemie? Některé obce pozastavily svoz tříděného odpadu nebo uzavřely svá reuse centra. Důvodem je jednak snížená kapacita pracovníků a jednak obava z ohrožení zdraví zaměstnanců, kteří mohou být potenciálně vystaveni viru, jenž se může objevit na povrchu svážených pytlů

s odpadky nebo na odpadech samotných. S tím ovšem souvisí i problém se zásobováním recyklačních linek: jestliže se přestane svážet tříděný odpad, nebude dostatek materiálů k recyklaci. Evropská komise vydala doporučení pro členské státy, aby nadále řádně poskytovaly služby odpadového hospodářství včetně svozu a recyklace tříděného odpadu. Jsou-li dodržována odpovídající bezpečnostní opatření, neexistují žádné odborné, zdravotní ani sociální důvody pro to, aby se odpad přestal třídít. Česká republika však přesto omezila třídění odpadů pro osoby nakažené koronavirem i v domácnosti v karanténě.

Zdravotnický materiál je v době pandemie kategorií odpadu, kterou je také

potřeba řešit ve zvýšené míře. Nicméně existující právní předpisy upravující nakládání se zdravotnickým a infekčním odpadem platí stejně jako před pandemií. Světová zdravotnická organizace i Program OSN pro životní prostředí (UNEP) upřednostňují dezinfekci (například s využitím horké páry) a nevyžadují zdravotnický odpad spalovat.

Lidé zajišťující svoz, třídění odpadů a recyklaci jsou i v současnosti nepostradatelní. Přicházejí do styku s odpadem pocházejícím z mnoha domácností, a proto je nezbytné, aby jim zaměstnavatelé zajistili odpovídající ochranné pomůcky a poskytli instrukce, jak při své práci předcházet nákaze koronavirem. Podle nejnovějších studií je maximální doba, po kterou dokáže koronavirus na povrchu různých materiálů přežít, 28 dní při teplotě 20 °C, nicméně po takovém čase je už pravděpodobnost nakažení malá (nepřežije totiž dostatečný počet jednotek koronaviru). Výdrž koronaviru klesá podle typu materiálu a zejména podle teploty, která na materiál působí – čím vyšší teplota, tím kratší dobu koronavirus přežije: v případě bavlněného trička a teplotě kolem 40 °C je výdrž koronaviru pouze 16 hodin.

Množí se vědecké poznatky o tom, že náš nynější přístup k životnímu prostředí založený na plýtvání a znečišťování prostředí povede v budoucnu jen k dalším pandemiím. V době po pandemii bychom se proto měli zaměřit na ekologicky šetrná opatření, která budou mít zásadní význam nejen proto, abychom dokázali řešit problémy spojené s životním prostředím, ale také abychom byli odolnější, až přijde další celosvětová krize podobná současné pandemii covidu-19.

Hnutí DUHA nedávno vydalo publikaci Zero waste a covid, v níž se věnuje častým dotazům týkajícím se například opakovaného použití obalů nebo vlivu pandemie na třídění odpadů, ale také toho, jaké pozitivní změny můžeme udělat i my sami a hned. Publikaci je možné si zdarma stáhnout z webových stránek www.hnutiduha.cz.

Jaké pozitivní změny můžete uvést do praxe i dnes?

Voda z kohoutku

Jednoduchou změnou je pití kohoutkové vody, kterou máme všichni doma k dispozici. Pokud si zvyknete pít doma vodu z kohoutku, můžete si ji brát s sebou i mimo domov v opakovaně použitelných lahvích. Lahve si pak můžete doplnit třeba v provozovnách označených nálepkou Dolej si.

Neplýtváme potravinami

Zdá se, že v době opatření lidé více plánují, než vyrazí do obchodu, aby si dokázali nakoupit dostatečné zásoby potravin na delší dobu. Díky tomu, že svoje nákupy lépe plánují a také mají více času na vaření, dokážou snadněji zajistit, aby nic nepřišlo nazmar – například i tak, že rychle se kazící potraviny jako ovoce a zeleninu zamrazí. Dalším pozitivem opatření je zjištění, že lidé v kuchyni začínají být kreativnější, učí se zpracovávat přebytek a využívat všechny potraviny, jimž se blíží datum spotřeby. Pokud se chcete naučit využívat téměř všechny zbytky v kuchyni, pomůže vám kuchařka Zachraň jídlo.

Používání vlastních obalů

I když je v době pandemie většina restaurací a stravovacích zařízení zavřená a objednávky vyřizují pouze na jídlo s se-

bou, můžeme předcházet jednorázovým obalům. Pokud máte možnost dojít si pro objednávku osobně, restaurace obvykle akceptují vámi přinesené obaly (krabičky na jídlo nebo kelímky na nápoje). Ty je samozřejmě potřeba před použitím důkladně vyčistit prostředkem na nádobí. Vhodné je mytí v myčce při vyšší teplotě. Také lze využít nabídku zařízení zapojených do sítě Otoč kelímek či REkrabička, která vám objednávku vydají v zálohovaném obalu – v průběhu pandemie se počet těchto míst dokonce zvýšil.

Nakupování bez obalů

V době před pandemií se v Evropě rozrůstaly speciální prodejny zaměřené na bezobalový prodej. Silnou základnu máme i u nás. Na začátku přísných opatření v březnu 2020 řada z nich bezobalový prodej na nějakou dobu sice omezila, ale postupně se našly cesty, jak se k této formě prodeje vrátit. Dnes jsou jejich provozy otevřené bez omezení a platí zde stejná pravidla jako v ostatních obchodech – používání ochranných pomůcek a dezinfekce. Některé z těchto obchodů nabízejí i prodej přes e-shop s dodávkou ve vratných obalech. Díky tomu si můžeme koupit potraviny či kosmetiku bez obalů i z pohodlí svého domova. Obchod bez obalů ve svém okolí můžete najít na bezodpadové mapě.

LES VÍ NEJLÉPE, CO KDO POTŘEBUJE

Aleš Miklík je bývalý novinář a mediální manažer, stál u zrodu několika online mediálních projektů, například Vitalia.cz, naposledy působil v magazínu Forbes. Zároveň je celoživotním milovníkem přírody, ve které strávil o samotě tisíce hodin. Během nich si vypracoval vlastní metody, jak pomoci intenzivního vnímání přírody zlepšovat svoje mentální i fyzické zdraví. Je nadšeným praktikujícím Wim Hofovy metody a dalších přírodních seberozvojových stylů. S Wimem Hofem strávil týden na zimní expedici v Krkonoších. V současné době působí jako tiskový mluvčí Hnutí DUHA a certifikovaný průvodce lesní terapií, kterou studoval v Norsku u nejlepších mentorů japonského umění shinrin-yoku, západního pojetí ekopsychologie i lesní moudrosti mnoha původních kultur.

Aleši, kde můžeme hledat kořeny lesní terapie?

Lesní terapie má své kořeny až ve starověké Číně, kdy byl tento způsob kultivace zdraví součástí umění čchi-kung (tradiční čínská cvičení pro zdraví a dlouhověkost podobná tai chi – pozn. red.). Lesní terapie, kterou používám já, je metoda rozvinutá zejména v Japonsku.

V osmdesátých letech minulého století Japonci zaznamenali po přechodu na znalostní ekonomiku a po ještě větším sestěhování obyvatel do měst velký nárůst civilizačních chorob. A protože jsou národ, který je stále tradičně založený a — dá se říct — lesní, byť z našeho pohledu je to spíše technologická velmoc, řekli si, že se nechtějí spoléhat jen na konvenční medicínu, ale zkusí hledat odpověď i v přírodě. Japonská vláda zadala

sérii vědeckých výzkumů, aby zjistila, jak moc je příroda pro člověka reálně důležitá. Což bylo docela revoluční. To, co nám připadá samozřejmé, je seriózním vědeckým způsobem mapované relativně krátkou dobu.

A na co přišli?

Z výzkumů vyšlo velké množství zajímavých výsledků. Například je už docela známo, že přirozeně rostoucí les je v podstatě sociální organismus podobně jako mraveniště, kde jednotlivé bytosti spolu čile komunikují a pomáhají si. Když jeden strom napadne houba, škůdce nebo patogen, začne vylučovat do ovzduší chemické sloučeniny, kterým se říká terpeny (dříve se jim říkalo fytoncidy). Tím jednak začne chránit sám

sebe, ale současně varuje své sousedy, kteří je začnou vylučovat taky. Vědci zjistili, že na terpeny reaguje i lidský imunitní systém. A to tak, že mohutně zvýší aktivitu a počet takzvaných NK T-lymfocytů. To jsou buňky, jež likvidují patogeny a čistí tělo od vlastních buněk, které mu už neprospívají. Po třech hodinách v lesním ovzduší, což je délka klasické lesní terapie, stoupá počet NK T-lymfocytů o padesát procent a tento efekt trvá minimálně týden.

To zní, jako by bylo nejzdravější chodit po nemocném a napadeném lese.

Může to tak znít, ale na druhou stranu zdravý, normálně fungující les je neustále plný terpenů mnoha druhů a tento koktejl je pro nás důležitý. Zdravý les jednak stále hledá rovnováhu mezi prospěšnými a škodlivými organismy a mikroorganismy a jednak spolu stromy prostřednictvím terpenů komunikují. Rovnováha je důležitá i ve vztahu k člověku. Lidský imunitní systém je v podstatě smyslový orgán — a to i na základě aktuálních vědeckých poznatků z biologie. Vyplývá z nich, že lidská imunita není bariéra mezi něčím dobrým a špatným, ale je to spíš smysl, který neustále hledá rovnováhu mezi tím, co je pro něj prospěšné a co už ne. Potřebuje být neustále v propojení s určitým druhem podnětů — a to s podněty přírodního charakteru, ne umělého, protože naše evoluce proběhla v přírodním prostředí mezi stromy a dalšími živými bytostmi. Všechny naše sebe-regulační mechanismy počítají s tím, že budeme přicházet do kontaktu s terpeny a jim podobnými látkami, s přírodním cyklem světla a tmy, s proměnlivou teplotou a podobně. Když takové podněty nemáme, dochází k nerovnováze, která se časem může projevit třeba právě civilizačními chorobami. Proto každá přírodní terapie, která je prokazatelně funkční, spočívá v tom, že nás navrácí do prostředí těchto původních podnětů — a tělo na ně reaguje.

Když jsem se ptala lidí ve svém okolí, co si představí pod lesní terapií, většinu napadla procházka lesem nebo meditace. Co to tedy je?

Lesní terapie je soubor metod a technik, pomocí kterých můžeme zlepšovat své psychické a fyzické zdraví smyslovým kontaktem s přírodou a jejími podněty. Cílem je dovést člověka k tomu, aby se zpomalil, přepnul pozornost „z hlavy“ do těla a plně vnímal přítomný okamžik, což mimo jiné vede k aktivaci parasympatického nervového systému, jenž je zodpovědný za relaxaci a spuštění léčebných procesů. Lesní terapie není fyzické cvičení nebo jinak náročná aktivita a není to ani procházka, kdy bychom šli z bodu A do bodu B a měli jasný cíl. Právě naopak. Aktivity, ke kterým lidé v lese zvu, nemají žádný správný nebo očekávaný průběh a výsledek — zkrátka objevujeme barvy, vůně, povrchy, zvuky a mnoho jiných vlastností lesa a to, jak na nás působí. Zapojit smysly je důležité, protože jsou to naše kotvy v přítomnosti. To, co vnímáme smysly, je právě „teď a tady“, na rozdíl od myšlenek, vzpomínek a nápadů v hlavě. Může to znít jako druh vědomé všímavosti (mindfulness) nebo meditace, ale i když s nimi má ledacos společného, jde o dost jiný prožitek.

Popsal jsi, jak pobyt v lese působí ozdravně po fyziologické stránce, teď narážíš na psychickou rovinu. Můžeme se na terapii lesem dívat jako na psychoterapeutickou metodu?

Existují dobře zpracované vědecké studie, které popisují efekty lesní terapie pro různé skupiny mentálních poruch. Ale samotná lesní terapie není psychoterapie. Někteří z mých kolegů jsou psychoterapeutové nebo psychologové a využívají

ALEŠ MIKLÍK

Vyzařuje z něj neskutečný klid, vyrovnanost a pokora. I když byl velmi úspěšným vrcholovým manažerem, vždy ho cosi táhlo blíže k přírodě. Volání vyslyšel a po letech vzdělávání je dnes jedním z mála certifikovaných průvodců lesní terapie u nás. V roce 2012 se vydal 400 km za polární kruh, kde naplnil svou touhu setkat se s vlky. O pár let později odhodil oblečení a v kraťasech vyrazil s Wimem Hofem vstříc horské expedici. V online podobě se lesní terapii věnuje na webu lesniterapie.cz. Kromě toho působí jako tiskový mluvčí Hnutí DUHA.

lesní terapii v rámci své praxe, ať už klinické nebo soukromé, ale vždy je to jen podpůrná metoda. Terapeutem je zde totiž sám les a já jako průvodce vám k němu otevírám dveře. Například jedna z aktivit v rámci lesní terapie může být, že účastníky pobídnu, aby hledali všechny vůně v okolí. A když se někomu nechce, může si třeba jen tak sednout pod strom – a to je pak jeho vlastní lesní terapie. Je to přesně to, co má v tu chvíli dělat. Les je ten, kdo ví, co kdo v každý moment potřebuje nejvíc. Podstatou lesní terapie není řešit problémy, ale naopak přestat na chvíli vše řešit a jenom být.

Když terapeutem je sám les, jaká je tvoje role?

Jsem vyškolený průvodce lesní terapií. To znamená, že znám celou řadu technik, které u lidí podporují propojení s lesem, a navádím je k tomu s tím, že dohlížím na celý průběh, aby do tohoto zvláštního způsobu vnímání správně vstoupili i z něj bezpečně na závěr vystoupili. Jen velmi málo lidí dokáže samo vědomě vstoupit do přítomného okamžiku, prožít odpojení od vnějšího světa a vzít si z tohoto zážitku, co právě potřebují, plus se nechat dovést k aktivitám, které by sami nejspíš v lese nedělali. Mimoto hlídám i čas, místo a způsob aktivit, aby se účastník mohl věnovat jen přírodě. To mu dovolí ještě víc se uvolnit a dostat se do stavu, ve kterém je ten prožitek hlubší. Ve chvíli, kdy si to natrnuje a zjistí, co je pro něj nejvhodnější, už může tyto dovednosti rozvíjet sám.

Co si může člověk z terapie převzít do každodenní praxe?

Vedle lesní terapie existuje i jednodušší varianta, takzvaný forest bathing (lesní koupel — pozn. red.), což zahrnuje denní praxi a určité způsoby propojování se s přírodou, které člověku pomáhají, i když se nejedná o hlubší terapii. Funguje to tak, že od přírody, což může být i tvá vlastní zahrada, přijímáš určité pozvání k různě dlouhému smyslovému kontaktu. Vstup do tohoto zážitku může usnadnit přechodový rituál, který je typický i pro lesní terapii. Může to být klacek přes cestu, přirozený předěl v krajině — ohnutý strom, pěšina nebo potůček, po jehož překročení víš, že na toto místo vstupuješ jen kvůli tomu, abys byla s přírodou a pro nic jiného. Starosti, které necháváš za sebou, můžeš i zhmotnit. Vezmeš si třeba hrst kamínků nebo klacíků a řekneš si: tohle jsem já se svými starostmi, nechám je zde a pak se pro ně vrátím. Teď je s sebou nebudu tahat. Pro mě osobně je tam důležitá ta dohoda s přírodou, že jí je tam nenechám (smích).

Překročíš práh a pak už se jen soustředíš na to, že jsi. K tomu se využívají primárně tělesné smysly: zrak, sluch, čich, hmat a chuť. Plus některé další jako smysl pro orientaci těla v prostoru nebo smysl pro gravitaci a tak dále. Vždy vy-

chážíme z místa, kde zrovna jsme, a z jeho nabídky pro spojení, která nás nějak osloví. Například vidím, že tu krásně svítí slunce, zkusím tedy najít v jeho světle všechny odstíny zelené a strávím tak pět deset minut. A nechávám se trochu nést tím, co ke mně zvenčí dál přichází i co to ve mně uvnitř vyvolává, sleduji ty pocity, aniž bych je aktivně rozvíjel, abych se nedostal do myšlenkové nebo emoční spirály. Důležitá je průběžná reflexe příjemných pocitů, které z kontaktu s přírodou máme, užít si je. Možností těchto pozvánek nebo aktivit, které tě smyslově propojují, je prakticky nekonečně a žádné místo, které takto zkoumáš, není pokaždé stejné.

Je lesní terapie vhodná pro každého?

Tím, že je terapeutem les, najde prakticky vždy ideální způsob, jak oslovit kohokoliv. Já jako průvodce předem nevím, co to bude, jen čekám, jak se situace vyvine. I pro mě je tak vždy dost obohacující sledovat, jakými způsoby se příroda a člověk dokážou potkat ve chvíli, kdy by to nikdo nečekal. Například za mnou jednou dorazil pár a oba tvrdili, že dlouhé roky v přírodě nebyli a chtějí pouze zjistit, jaké to je být v lese — a takových lidí je dnes kupodivu dost. Na závěr terapie přiznali, že nikdy nezažili chvíli, kdy by po nich nikdo nic nechtěl. Tohle bylo poprvé, kdy byli sami se sebou, což pro ně bylo hodně objevené.

Tato míra zklidnění a uvádění se do přítomného okamžiku je z mé zkušenosti ideální i pro hyperaktivní lidi, lidi s po-

ruchou autistického spektra nebo schizofreniky. Pro staré lidi s obtížnou pohyblivostí je potřeba najít stezku, která je pro ně přístupná, ale pak už není problém vymyslet způsob lesní terapie tak, abych je zapojil, aniž by se příliš pohybovali. I se zdravými lidmi občas ujdeme za celou dobu jen sto až sto padesát metrů.

To by byla škoda, kdyby příroda někoho vylučovala.

To je právě jeden z jejích úžasných rysů: ona tě vždy přijme. Přesně takovou, jaká jsi v tu chvíli, není tam žádné nálepkování, posuzování, vždy tam jsi naprosto taková, jaká máš být. To je něco, co v lidské společnosti už neznáme, stále si nasazujeme masky, neustále něco očekáváme od sebe, od druhých... A tohle jsou vzácné chvíle, kdy tohle vše můžeš odložit. Někomu se to nedaří hned, ale už jen to zjištění, že může, je často první krok, který představuje proces terapie.

Jak vybíráš konkrétní místa — zohledňuješ například míru civilizačního hluku nebo jejich dopravní dostupnost?

Místa se snažím vybírat tak, aby nabízela klid i pestrou nabídku pro všechny smysly. Ne vždy to musí být daleko od města a dokonalé ticho nebývá opravdu nikde a nelze ho dopředu zaručit — to ale není na překážku. Lesní terapii můžeme klidně dělat i v městském parku, pokud je tam aspoň trochu čistý vzduch, klidnější místa a dostatečně různorodé prostředí. Nejlepší, hlavně pro začátečníky, je to ale přece jenom v klidnějším lese daleko od vysokého tempa a ruchu města. Zkušenější „lesní koupači“ se mohou i ve městě zaměřit například na jiné smysly, než je sluch. Logisticky se to snažím vždy navrhnout tak, aby se lidé na místo lesní terapie mohli dostat buď MHD nebo autem do čtyřiceti minut z města, případně některé svezu sám.

Může tato terapie fungovat i v jiné než lesní krajině, nebo nikdo jiný než les v přírodě nemá terapeutické účinky?

Co se týče fyziologických účinků, tedy terpenů a aniontů ve vzduchu, biofilmů bakterií v půdě a podobně, je nejlepším prostředím opravdu les. Ten ale není podmínkou pro lesní terapii jako takovou — psychologické účinky má jakékoliv přírodní prostředí, kde se člověk cítí dobře a uvolněně. Jedna moje kolegyně z Bejrútu například provádí pouštní terapie — a proč ne, i poušť je přírodní krajina a pro spojení s ní lze využít překvapivé množství smyslů. Každé přírodní prostředí nabízí vlastní „příběh“ a terapii tomu lze silně přizpůsobit. Na pobřeží si tak můžeme hrát s pískem a kamínky, a tak dále. V Norsku jsem

si některé dny vystačil celé hodiny s různými druhy mečů, které tam v lese dosahují síly až půl metru (smích).

Pomáhá lesní terapie lidem navázat bližší kontakt s přírodou, případně je vést i k její ochraně?

To je hodně široká otázka. Amos Clifford, zakladatel asociace ANFT (Association For Nature and Forest Therapy — pozn. red.), která mě vyškolila, má vizi určité nápravy kultury člověka a přírody. Tvrdí, že lidé chrání pouze to, co mají rádi. Díky lesní terapii člověk rozvíjí vztah k něčemu, s čím často není v běžném kontaktu, a tak přirozeně rozšiřuje svůj záběr lásky. Jeho myšlenka je, že ve chvíli, kdy zažíváme něco velmi příjemného s něčím, co je živé, budeme přirozeně mít tendenci to ochraňovat. Ale pro lesní terapii to není očekávaný a prvoplánový požadavek. Spíše to souvisí s širším ideálem, návratem vztahu člověka a přírody k rovnováze.

Současná západní kultura je založená na tom, že přírodu využívá. Sami sebe chápeme odděleně: jsme tu my a je tu příroda. Můžeme ji ničit i chránit, můžeme z ní něco brát, ale stále je to dualismus. Kdežto smyslem lesní terapie a toho, co během ní člověk zažívá, je naopak vědomí jednoty. Vědomí, že není žádné já a příroda, je to prostě jen jedna entita. Nejsme součástí celku, ale my jsme tím celkem. Jistě to nemusí prožít každý, hlavně ne na první terapii, ale bývá to časté. V takové chvíli se vztah k přírodě změní. Náhle to už nemůže být nějaký objekt, který bereš jako kulisu. Pro mnoho lidí to pak znamená rozvinutí tendenci se o přírodu jako součást celku starat.

Nedávno jsem měl na lesní terapii paní, která procházela náročným životním obdobím, přírodě se delší dobu nevěnovala a nyní cítila, že by se měla o sobě a svém vztahu k ní něco dozvědět. Po první půlhodině se svěřila, co zažívá. Intenzivně vnímala otázku lesa: „Kde jsi byla tak dlouho?“ To byl velmi silný a dojemný okamžik jak pro ni, tak pro mne a ostatní účastníky terapie.

Abych nezapomněla: co přivedlo k lesní terapii tebe? Také odcizení se přírodě?

Bylo to dlouhodobé přání — pocit, že to, co díky poutu s přírodou celý život zažívám, lze dále rozvíjet, a navíc by bylo skvělé to přinést i dalším lidem. Když jsem náhodou narazil na první zmínky a zdroje o japonském umění Shinrin-yoku, byl jsem nadšený a hledal způsoby, jak se jej naučit. Pak jsem objevil první kurzy asociace ANFT a bylo mi jasné, že za nimi vyrazím kamkoliv na světě. Vlastně tak určitým způsobem mohu i poděkovat přírodě za to, co pro mne dělá, tím, že k ní přivádím další lidi. Protože nejen my potřebujeme přírodu, i ona potřebuje uvědomělé, přítomné lidi, aby s námi tvořila celek.

Rozhovor původně vznikl pro online magazín JÁDU.

VYRÁŽÍME NA FARMÁŘSKÝ TRH

LÉTO JE V PLNÉM PROUDU A STEJNĚ TAK PO DLOUHÉ ODMLCE A NEJISTOTĚ I FARMÁŘSKÉ TRHY. ŽIVOTEM KYPÍCÍ NÁMĚSTÍ A NÁMĚSTÍČKA LÁKAJÍ OKOLOJDOUCÍ STÁNKY PROHÝBAJÍCIMI SE POD BOHATÝM VÝBĚREM OVOCE, ZELENINY, ALE I BYLINEK, MÁKU, MEDU A DALŠÍCH VÝROBKŮ. V ČEM JSOU TRHY DŮLEŽITÉ PRO ZEMĚDĚLCE A JAK JAKO NAKUPJÍCÍ MŮŽETE PODPOŘIT SKUTEČNĚ ŠETRNÉ ZEMĚDĚLSTVÍ?

Farmářské trhy v Česku zažívají už pár let skutečnou renesanci. Po desetiletích se opět otvírají v mnoha městech a obcích a návštěvníci neváhají vystát dlouhé fronty na čerstvě sklizené ovoce a zeleninu. Mnohde také dostanete mléko či mléčné výrobky, maso a uzeniny, čerstvé ryby, pečivo, víno, med, houby či dokonce řemeslné výrobky. Trhy jsou nejenom skvělé a příjemné nákupní prostředí, ale i výborné odbytiště pro místní zemědělce. Podporují místní ekonomiku a naprosto nenapodobitelným způsobem dotváří městská prostranství.

Podpora pro ekozemědělce

Zemědělci si na trhu vydělají více peněz, protože jim v cestě k zákazníkům nestojí žádný prostředník. Zákazníci zase dostanou kvalitní zboží za lepší cenu. Supermarkety vykupují potraviny od producentů nebo z velkoskladů za velmi nízké ceny, často na hranici či dokonce pod hranici výrobních nákladů, samy si pak ale nasadí vysoké marže. Pro menší zemědělce – obzvlášť pro ty ekologické, kteří dodávají biopotraviny – je tedy přímý prodej velmi výhodný. Prosperující tržnice jim pomůže zajistit pravidelný odbyt.

Pozor na překupníky

Nakupování na trhu má tradici i určité kouzlo. Dejte ovšem pozor, od koho a jaké potraviny nakupujete – občas jsou mezi místními farmáři přimíchané i stánky pouhých překupníků, kteří nabízejí dovážené produkty. Kvalitní farmářské trhy proto už mají svoji Asociaci farmářských tržišť (aftcr.cz). Správný trh by měl jasně označit skutečné producenty, bioprodejci musí mít viditelně vystavený certifikát. Zemědělce s certifikací ekologicky šetrného hospodáře můžete vyhledat přes Evidenci zemědělských podnikatelů. A v neposlední řadě se můžete zeptat přímo prodejce, určitě si s vámi rád popovídá.

Pokud jste z Prahy, podrobné informace o tamních farmářských trzích najdete na stránkách občanského sdružení Archetyp (farmarsketrzište.cz). Postupně přibývají trhy i pod filtrem Farmářský trh v Adresáři farmářů Hnutí DUHA (adresarfarmaru.cz). Že jste tam nenašli svůj oblíbený? Řekněte o Adresáři provozovateli nebo ho sami na mapu přidejte.

OD PARKOVIŠTĚ K MĚSTSKÉ FARMĚ – PŘÍBĚH Z MALAJSIE SE MŮŽE DÍT I V ČESKU

Potřeba potravinové soběstačnosti se zejména v některých zemích s pandemií koronaviru znásobila. Globální potravinové řetězce se ukázaly jako křehké (když pomineme časté vykořisťování zaměstnanců a dodavatelů a cestování potravin přes půl světa). Naopak místní zemědělci nebo krátké řetězce vykazují odolnost.

Příklady ze šesti zemí světa, kde v posledním roce pomáhaly organizace sdružené ve Friends of the Earth budovat komunitu a rozvíjely samozásobitelství, mapuje šest videí z těchto zemí. Takových dobrých příkladů ale najdeme mnohem víc.

Na dalších rádcích zaměřím do malajsijského města Penang, kde v roce 2020 vznikl malý projekt městské farmy podporující soběstačnost komunity. Farma vybavená solárními panely, získáváním dešťové vody a nulovým odpadem uživí 400 rodin. Podobná komunitní farma

není v regionu nic zas až tak zvláštního. Zajímavé je na ní ale to, že její vznik byl tentokrát podporován státem, což může být vnímáno jako pomoc zastřešující organizaci, která se podobným projektům věnuje přes deset let a kromě pěstování se zabývá hledáním inovativních postupů v zemědělství.

Před začátkem pandemie se odhadovalo, že pěstování v městských oblastech pokryje 15 % světové produkce. Omezení pohybu, rostoucí náklady a často omezené příjmy však zvýšily tlak na inovace a hledání nových řešení.

Městské projekty pěstování potravin mají jasné výhody pro komunity, životní prostředí a ekonomiku: mohou podporovat zabezpečení potravin tím, že budou poskytovat chudé městské domácnosti výživné ovoce a zeleninu bez obsahu chemikálií za dostupné ceny; a jejich ekologická

stopa může být relativně neškodná – například mohou dobře využívat odpadní vody a kompostovatelný domácí odpad. Na úrovni komunity mohou přispívat k sociální soudržnosti. Pro jednotlivce má zahradnictví a pěstování potravin prokazatelnou terapeutickou hodnotu.

Klíčem ke konceptu městské farmy je, že přeměňuje neobsazenou půdu ve městě na produktivně využitou. A příjmy takových zahrad? Ta v Penangu kromě prodeje potravin veřejnosti a zaměstnancům prodává také kompost, pořádá školení pro veřejnost o kompostování a pěstování na balkonech, ale také školení přímo pro zemědělce o šetrném hospodaření, spolupracuje se školami a učí lidi, jak posilovat rostliny a likvidovat škůdce přírodní cestou.

Ale abychom nezůstali jen v Malajsi. Městské farmy a komunitní zahrady najdeme i v Česku. Na mapě mapko.cz, za jejímž vznikem stojí organizace Kokoza, jich lze nalézt téměř 120. Reálně jich ale bude patrně víc. Mají různý charakter. Od záhonů pro pár sousedů po městské farmy s hospodářskými zvířaty na několika hektarech.

Kokoza sama stála u zrodu 15 zahrad v Praze i mimo ni a dalším pomohla vyrůst. Protože zahrady často vznikají z iniciativy sousedů společně s úřady a městskými částmi, vypracovala také Metodiku zakládání komunitních zahrad, která pomáhá obě strany provést celým procesem krok po kroku, od legislativy až po péči o komunitu.

Zdá se, že lidé se vrací ke kořenům a městské pěstování v posledních letech – a po pandemii zejména – nabírá na síle. A potřeba a nadšení jen tak nevyprchá.

ZA KRAJINU, KTERÁ SE ČLOVĚKU NEODCIZÍ

Pestrá a zdravá krajina plná života. To je směr, ke kterému zemědělský kampaník Martin Rexa míří nejen v Hnutí DUHA, ale také v mimopracovním životě. Představujeme vám člověka, který prohlubuje skautský pohled na environmentální témata. Když může, vydává se s batohem do hor, rovná si myšlenky a čerpá inspiraci.

Martine, jak bys popsal krajinu svého srdce?

To je pěkná otázka. Musím říct, že to budou hlavně hory a kopce, které člověk přechází s těžkým batohem, ale lehkým srdcem, s nadhledem nad světem a rozhledem do kraje, s pocitem neuvěřitelné svobody, přitom jen jde, spí, jí a přemýšlí. A pokud jde o krajinu okolo mě, potřebuji hlavně to, aby krajina byla živá a pestrá a také malebná, prostě svá a ideálně příliš neovlivněná člověkem.

V Hnutí DUHA se věnuješ na odborné úrovni tématu zemědělství. Co máš přesně na starosti, jak vypadá tvůj běžný pracovní den?

Běžné dny úplně nejsou, ale je to často mnoho porad s kolegy a kolegyněmi, s partnery z dalších organizací a občas i s politiky či úředníky. Je to také mnoho e-mailů a vybírání si toho, čím se zabývat a jak zařídit, aby se dařilo čerpat různé dotace, zákony nebo vyhlášky měnit tak, aby pomohly spravit stav půdy a krajiny. A také jsou to diskuze s mou skvělou kolegyní, která mě nyní zpovídá, jak nejlépe tato témata komunikovat veřejnosti.

Kdybys měl ve dvou větách popsat, proč je důležité zajímat se o stav české krajiny, co by to bylo?

To je jednoduché. Jen ekologicky stabilní, fungující krajina je trvale udržitelná a poskytuje prostor a zdroje k životu člověku i ostatním organismům. Jen krásná a zdravá krajina plná života nám pomáhá být spokojenějšími a šťastnějšími, což si snad mnozí lidé uvědomili během covidu, když do přírody houfně vyráželi.

Kde tě najdeme, když zrovna nejsi v kanceláři nebo v terénu, jak rád užíváš svůj čas?

Kromě již zmíněných hor a jiných puťáků v přírodě u nás i v zahraničí je mou srdeční záležitostí také hudba, takže poslouchání, hraní i zpívání patří nezbytně do mého volného času. Velký smysl také vidím ve skautské činnosti. Sice se nevěnuju přímo dětem, ale snažím se posouvat environmentální témata mezi skauty a měnit názor, že k ochraně přírody a klimatu stačí sbírat odpadky a sázet stromky.

Můžeš víc přiblížit, jakým směrem environmentální témata mezi skauty posouváte a proč jste se toho vlastně chopili?

Osobně jsem se toho chopil, protože mi vadilo, že oproti jiným skautským organizacím v Evropě i jinde se český Junák nijak nevěnoval klimatické změně či dalším aktuálním problémům, ani se k nim nevyjadřoval. Přitom klimatická změna dopadne nejvíc právě na všechny ty mladé lidi, kteří jsou v oddílech vychováváni. A už teď se potýkají s vytěženými lesy okolo tábořišť nebo vysycháním studní a pramenů. Poté, co se nic nedělo ani při studentských stávkách na jaře 2019, jsme napsali vedoucím činitelům otevřený dopis a i díky němu se věci přeci jen daly trochu do pohybu, i když pomaleji, než bych si osobně přál. Zároveň je třeba říci, že i dle výzkumů mají skauti díky charakteru výchovy proenvironmentálnější postoje a jsou aktivnější než zbytek mladé populace, což je skvělý základ pro zlepšování světa, které je nakonec ultimátním cílem skautingu.

Walden Press

**Čtení na cesty k soběstačnosti.
Příroda. Paměť. Šetrnost.
Naše knihy jsou pozitivní témata
a neutrální uhlíkovou stopou.**

Magdalena Vožická
**Jak přežít konec civilizace
aneb Cesta k soběstačnosti**

Dotisk

Ben Falk
Rodinné hospodaření v měnícím se světě

Permakulturní příručka udržitelného zemědělství, potravinové soběstačnosti, regenerace krajiny a odolnosti člověka.

Vychází v létě

Les a louka na talíři

Přes 150 receptů doslova láká vyrazit na procházku pro suroviny — do lesa, na louku nebo na vlastní zahradu.

Bestseller

Toby Hemenway
Ekosystém měst

Permakulturní design jako způsob, jak mohou města a obce a jejich obyvatelé reagovat na klimatickou změnu.

Vychází v létě

Encyklopedie soběstačnosti 1

Doporučená literatura pro všechny, kteří se chtějí samozásobit z vlastní zahrádky, hospodařit udržitelně, ekologicky a v bio režimu.

Editorka Eva Hauserová

Jeremy Rifkin
The Global Green New Deal: Úděl, nebo příležitost?

Jak může plán klimatické neutrality pozitivně změnit ekonomiku a podnikání i v České republice.

Vychází na podzim

Síla přírodní fermentace

Nejprodávanější titul pro ty, kdo holdují kvašení. Přes 150 receptů je proloženo glosami a podnětnými zážitky autora.

Základ soběstačnosti

Looby Macnamara
Cesty ke zdravé společnosti

Přínos permakultury v rodinách i komunitách.

Vychází na podzim

Velká zelená kniha

Hledáme malé ekohrdinky a hrdiny (klidně v předškolním věku)! Vše o ochraně přírody podané nápaditě, zábavně a inspirativně.

Pro děti

Walden Press s.r.o.
Jana Masaryka 28/281
120 00 Praha 2
T: 731 572 782
E: chci@biobooks.cz

BioBooks.cz

**Přes 100 knižních titulů z oblasti
udržitelnosti, zodpovědného
přístupu k přírodě nebo
zdravého životního stylu.**

Učit udržitelnou architekturu

Význam udržitelnosti a ekologie v současném stavebnictví – od rodinných domů po drobnou architekturu.

Exkluzivně na BioBooks.cz

www.biobooks.cz

Zachraň s námi naše lesy!

Směs pro les je malý balíček, který dokáže velké věci. Obsahuje množství nápadů, jak si užít čas v lese a zároveň mu pomoci. Co v něm najdete? 32 karet s kreativními lesními aktivitami a hrami, stopovacího průvodce a pexeso stromů.

www.smesproles.cz

Výnos z nákupu na smesproles.cz putuje na kampaň Zachraňme lesy.